

محمد ناصری، مدیر کل دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی و دبیر
یازدهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی و تربیتی رشد

هیچ چیزی نمی‌تواند جایگزین کتاب درسی شود!

گزارشی از نشست خبری یازدهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی تربیتی رشد

محمددشتی

نیت خالصی که در وجود عزیزان سراغ داریم، ادامه و توسعه یابد. شاید لازم باشد که در ابتدای صحبت، در خصوص برخی صحبت‌ها و ابهاماتی که در حوزه کتاب‌های آموزشی وجود دارد، اشاره‌ای کنم تا با انعکاس خوب و جامع آن از سوی شما به رفع این ابهامات و روشن شدن برخی موضوعات اساسی در این زمینه کمک کند.

کتاب‌های آموزشی موضوع جدیدی نیست!

اول اینکه اساساً صحبت در مورد کتاب‌های آموزشی موضوع جدیدی نیست و از هنگامی که بشر خواندن را آموخته است، همیشه این زمینه وجود داشته است تا مطلب غامض یک کتاب یا نوشته را به کمک کتاب دیگری بهتر بفهمد و درک کند. در سیستم متمرکز آموزش و پرورش ما، در تألیف کتاب‌های درسی، میانگین دانش‌آموزان کشور مد نظر قرار می‌گیرد. قطعاً دانش‌آموزانی هستند که به لحاظ درک موضوع پایین‌تر یا بالاتر از سطح متوسط باشند. ممکن است بخشی از این افراد برای درک دقیق مفاهیم کتاب‌های درسی، نیاز به منابع کمکی پیدا کنند و نیاز به کار و تمرین بیشتر داشته باشند. اما این دلیل نمی‌شود که ما بخواهیم کتاب درسی را در حد یک کتاب داستان عامه‌فهم پایین بیاوریم. باید استانداردها و شاخص‌های حرفه‌ای و تخصصی لازم برای تولید کتاب درسی را در تهیه و تدوین هر کتاب درسی رعایت و لحاظ کنیم.

ذات کتاب درسی درک مطالب و باز کردن گره افکنی‌های هوشمندانه با کمک معلم است

مثلاً یکی از ویژگی‌های کتاب درسی این است که باید توسط

اشاره

نشست خبری یازدهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی تربیتی رشد، روز یکشنبه ۱۴ دی ۱۳۹۳ با حضور خبرنگاران، عکاسان و دیگر نمایندگان رسانه‌های جمعی، و محمد ناصری، مدیر کل دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی و دبیر این جشنواره، همچنین سید کمال شهابلو، دبیر اجرایی و فریبا کیا، دبیر کمیته علمی این جشنواره در محل سالن اجتماعات سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی برگزار شد.

در ابتدای این نشست فریبا کیا، معاون ساماندهی کتاب‌های آموزشی و تربیتی، ترویج خواندن و توسعه فرهنگ مطالعه را هدف مشترک مجموعه خود و رسانه‌ها خواند و گفت: دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی با تولید سالانه بیش از ۴۰ میلیون نسخه مجله رشد (در ۳۵ عنوان) و به‌گزینی کتاب‌های مناسب آموزشی به دنبال چنین هدف بزرگی است و شاید بتوان گفت جشنواره کتاب‌های آموزشی و تربیتی، حلقه اتصال و کانون این تعاملات است تا بهترین کتاب‌ها و نوشته‌ها انتخاب و با همکاری و همراهی رسانه‌ها به مخاطبان معرفی شود. سپس در ادامه نشست محمد ناصری، از ویژگی‌های یازدهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی و تربیتی رشد سخن گفت.

بنده میلاد با سعادت حضرت محمد(ص) و آغاز هفته وحدت را خدمت همه شما تبریک عرض می‌کنم و از استقبال شما و حضورتان در این نشست صمیمانه و پرشور متشکرم.

باید از روشننگری رسانه‌ها و آگاهی و شناختی که در ارتباط با کتاب‌های آموزشی و کتاب‌های مناسب در بین مخاطبان ما ایجاد کرده‌اند، تشکر کنم. امیدوارم این همکاری‌های موثر با تعهد و

دانش‌آموزی در سطح متوسط به کتاب کمک‌درسی نیاز ندارد

اگر جایی به وجود کتاب کمک‌درسی و کار و تمرین نیاز باشد، در مورد دانش‌آموزانی است که پایین‌تر از سطح میانگین قرار دارند؛ در این صورت طبعاً تبلیغ یک کتاب در سطح گسترده و تولید آن در سطح انبوه منطقی نیست. تبلیغات سطحی و کم محتوا، تولید انبوه برخی کتاب‌ها، هزینه‌های گزاف تبلیغاتی به‌خصوص از صدا و سیما که نرخ بسیار بالایی دارد و نهایتاً به خریدار و مخاطب تحمیل می‌شود، و وجود فضایی که می‌خواهد

به هر قیمتی مخاطب را مشتری کالای خود کند، نشان از انحراف در این زمینه دارد و همین امر موضوع ساماندهی این حوزه را ضروری و الزامی می‌کند. این در حالی است که مخاطبین این کتاب‌ها، از جمله خانواده، دانش‌آموزان و معلمان قادر به شناخت و آگاهی درست نسبت به همه این کتاب‌ها نیستند و جایی مثل آموزش و پرورش که متولی آموزش رسمی و کتاب‌های درسی است باید در این زمینه اقدام کند.

البته آنچه بیان شد در مورد کتاب‌های کمک‌درسی بود که خود جزئی از کتاب‌های آموزشی هستند و اصلاً هم قرار نیست که جای کتاب درسی را بگیرند، چون کتاب درسی خود شأن بالایی دارد که همواره باید حفظ شود و هیچ چیز نمی‌تواند جایگزین آن شود.

ورود کتاب‌های ادبیات داستانی به جشنواره

ما در دوره جدید و در یازدهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی و تربیتی رشد، شاخه داستان، شعر و نمایشنامه را هم اضافه کرده‌ایم، چون اعتقاد داریم ادبیات ما و برقراری ارتباط با آن و لذت بردن دانش‌آموزان از ادبیات فقط نمی‌تواند منحصر به مواردی مثل یادگرفتن معانی بیان و دستور زبان فارسی باشد و ادبیات غنی ما لایه‌های دیگری دارد که باید در متن خواننده و درک شود تا مخاطب به حظ و لذت واقعی

معلم و با راهنمایی معلم تفهیم شود. این جزء ویژگی‌های ذاتی کتاب درسی است. قرار نیست ما با تولید کتاب‌هایی که پخته‌خواری و رونویسی را به دانش‌آموز یاد می‌دهد و با پنبه کردن رشته‌های یک تشکیلات بزرگ آموزشی و فرهنگی، همه اهداف و برنامه‌های درسی را بی‌معنا و خنثی کنیم. هدف آموزش و پرورش از ساماندهی کتاب‌های آموزشی هم همین است که این اتفاق نیفتد و یادگیری به طریق درست و برنامه‌ریزی شده صورت گیرد. امروزه نقش معلم، نقش راهنما و تسهیل‌کننده امر یاددهی یادگیری است و منابع آموزشی هم باید با چنین نگاهی نوشته و تولید شوند.

کتاب‌هایی با پاسخ آماده، خلاف اهداف نظام آموزشی حرکت می‌کنند

معلمان بزرگ ما هم همیشه این شیوه را دنبال کرده‌اند و تلاششان این بود که ویژگی‌ها و نیازهای فردی دانش‌آموزان را به دقت مورد توجه قرار دهند. به عنوان مثال استاد غلامحسین شکوهی، چهره ماندگار تعلیم و تربیت و اولین وزیر آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران، خاطره‌ای نقل می‌کنند. می‌گویند در همان روستایی که درس خوانده بودم، یعنی روستای خوسف از توابع شهر بیرجند در خراسان جنوبی معلم شدم. به همه دانش‌آموزانم توجه داشتم و در این بین دانش‌آموزی داشتم که بسیار با هوش بود و از همکلاسی‌های خود چند قدم جلوتر بود. یک روز مسئله‌ای را طرح کردم تا ببینم این دانش‌آموز می‌تواند به آن پاسخ دهد یا نه. روز پنج‌شنبه از آنان خواستم برای روز شنبه ارتفاع درخت سنجدی را که داخل حیاط مدرسه بود اندازه بگیرند و به عنوان حل مسئله برایم بیاورند. شنبه شد و از چهره و حالت دانش‌آموزان معلوم بود که موفق به حل این مسئله نشده‌اند، اما همان دانش‌آموز ز رنگ دستش را بالا برد و گفت من مسئله را حل کرده‌ام. او با استفاده از یک چوب دو متری و اندازه گرفتن سایه چوب و سایه درخت و بستن یک تناسب ساده، به پاسخ مسئله رسیده بود.

امروز انتظار ما از کتاب کمک‌درسی و آموزشی چنین کارکردی است تا بتواند با تعمیق و توسعه مفاهیم درسی نقش واقعی خود را ایفا کند و اگر به خلاقیت دانش‌آموز کمک نمی‌کند، خلاقیت او را نکشد و از بین نبرد.

کتاب آموزشی چیپس نیست

موضوع بعدی نگاهی است که نسبت به کتاب‌های آموزشی وجود دارد و همان طور که در رابطه با تنقلات و چیپس و پفک تبلیغ می‌شود، در مورد کتاب‌های آموزشی هم با همان شکل و کیفیت تبلیغ می‌شود. چنین تبلیغی یک کالای فرهنگی و آموزشی را به یک حوزه تجاری و سطحی تنزل می‌دهد. اتفاقاً این یکی از نشانه‌های انحراف در موضوع کتاب‌های آموزشی است.

قرار نیست ما با تولید کتاب‌هایی که پخته‌خواری و رونویسی را به دانش‌آموز یاد می‌دهد و با پنبه کردن رشته‌های یک تشکیلات بزرگ آموزشی و فرهنگی، همه اهداف و برنامه‌های درسی را بی‌معنا و خنثی کنیم

برسد.

امسال بالغ بر ۱۵۳۰ کتاب، در حوزه‌های مختلف از ۴۲۲ ناشر آموزشی به دبیرخانه سامان‌دهی رسیده بود که ۲۸۵ عنوان از این کتاب‌ها به جشنواره راه پیدا کردند.

کتاب‌های این ۴۲۲ ناشر توسط ۳۲ گروه داوری در ۱۱ حوزه یادگیری و دو حوزه داستان و پیش‌دبستانی، مورد داوری قرار گرفته‌اند و اگر همه گروه‌ها از تمام سهمیه خود استفاده کنند، در روز اختتامیه ۳۲ برگزیده و ۱۳ اثر تقدیری و نهایتاً ۴۵ اثر برتر را معرفی خواهیم کرد.

تقدیر از معلمان مؤلف

و اما یک خبر دست اول اینکه همیشه بخشی از نویسندگان آثار برگزیده و تقدیری جشنواره کتاب رشد، معلمان بوده‌اند. امسال ما این معلمان مؤلف، یعنی آن دسته از معلماتی را که رسماً هم‌اکنون مشغول به تدریس در مدرسه هستند، به صورت ویژه تقدیر خواهیم کرد و انشأ... بتوانیم از سال آینده بخش مستقلی هم تحت عنوان معلمان مؤلف داشته باشیم.

پخش مدرسه، راهی برای رساندن

کتاب‌های مناسب ناشران به خانواده‌ها

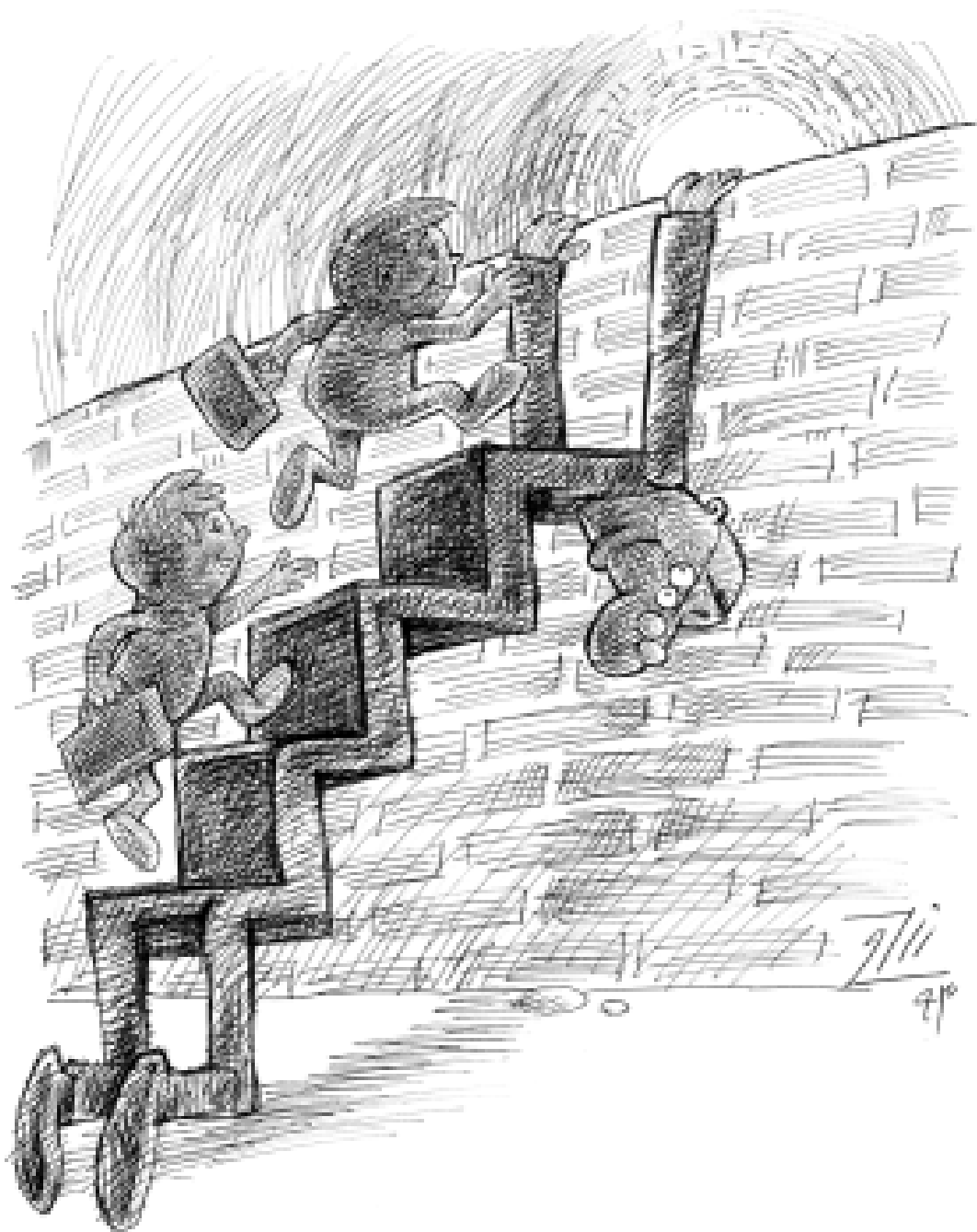
اقدام دیگر هم این است که با توجه به مشکل توزیع کتاب و در پاسخ به تقاضاهای جامعه و ناشرین محترم آموزشی، همه کتاب‌های مناسب معرفی شده در کتابنامه‌های رشد، از سوی پخش مدرسه، به صورت متمرکز ابتدا در تهران و سپس در مراکز استان‌ها و شهرستان‌ها به علاقه‌مندان عرضه خواهد شد. به این ترتیب این خانواده‌ها و مدارس می‌توانند کتاب‌های ناشران گوناگون را از یک جا تقاضا و تهیه کنند. پخش مدرسه علاوه بر احداث یک فروشگاه مرکزی در خیابان سپهدار تهران، فروش اینترنتی هم خواهد داشت.

هیچ اجباری برای خرید کتاب مناسب وجود ندارد

نکته آخر هم این که اجباری در خصوص خرید کتاب‌هایی که به عنوان کتاب‌های مناسب معرفی می‌شوند، برای خانواده‌ها، دانش‌آموزان و معلمان وجود ندارد. کتاب‌های پیشنهادی البته مفید هستند و پیشنهاد ما این است که مدارس خرید این کتاب‌ها را برای کتابخانه‌های آموزشی و کلاسی در لایت قرار دهند. تأکید می‌کنم که خرید هیچ کتابی در کنار کتاب درسی اجباری نیست و البته ما انتخاب و تشخیص معلم را راجح می‌دانیم و امیدواریم که با آگاهی و شناخت لازم کتاب‌های مناسب آموزشی به شیوه‌ای قابل دسترس و مؤثر در اختیار مخاطبان قرار گیرد.

اقدام دیگر هم این است که با توجه به مشکل توزیع کتاب و در پاسخ به تقاضاهای جامعه و ناشرین محترم آموزشی، همه کتاب‌های مناسب معرفی شده در کتابنامه‌های رشد، از سوی پخش مدرسه، به صورت متمرکز ابتدا در تهران و سپس در مراکز استان‌ها و شهرستان‌ها به علاقه‌مندان عرضه خواهد شد

طراح: سعید رزاقی